

Roma Population in Moravian-Silesian Borderland 1945–1968

(Summary)

During the whole examined period, state policy towards Roma minority was characterised by frequent changes of declared conceptions. Since the communist rise to power in 1948, the regime endeavoured to assimilate Roma population and to eradicate the nomadic lifestyle of part of Roma population. From early 1950s onwards, a repressive approach prevailed.

Following the expulsion of Germans in 1945 and 1946, Roma families started to settle in western part of the region in question. State authorities attempted to prevent accumulation of Roma newcomers in towns and villages. During 1950s part of Roma population from Slovakia was forcibly resettled to the borderland. At the beginning, the Roma struggled with the lack of qualification for local labour market and they found employment mainly in agriculture or forestry. Later during 1950s, Roma could be found amongst industrial and construction workers, including specialists. In towns and cities, the assimilation proceeded more quickly than in the country.

Despite partial success of state policy, the coexistence of Roma inhabitants and Czech and Slovak majority remained problematic in following decades. Therefore, during 1970s, Czechoslovakia faced criticism due to its inability to consolidate the situation of Roma minority.

Mgr. Lubomír Hlavička, Ph.D.
Slezská univerzita v Opavě
hlavička.lubomir@gmail.com

MATERIÁLY / MATERIALS**Kryštof Kober z Koberšperku († 1621). Stavovský direktor a malostranský měšťan se slezskými kořeny**

Jan Kilián

Jan Kilián: Kryštof Kober of Koberšperk († 1621). An estate director and a Lesser-Town burgher with Silesian roots

V listopadu roku 1620 vyvrcholilo české stavovské povstání bitvou na Bílé hoře, po níž kapitulovala Praha i většina povstalců, zatímco „zimní král“ Fridrich Falcký uprchl a s ním i řada prominentních postav protihabsburské rebelie. Ti, co zůstali, byli již většinou pokročilého věku, nebo se domnívali, že jejich provinění není takové, aby ohrožovalo jejich životy, navíc doufali v císařovu shovívavost a milost. Ale Ferdinand II. slitování neměl a už vůbec ne s těmi, kteří se nechali stavu potřebovat ve funkci ve stavovském direktoriu, ať už šlo o šlechtice nebo měšťany. První zatýkáni proběhlo hned koncem roku 1620, ve větším rozsahu pak v únoru roku následujícího, kdy v habsburské soudní síti uvízl i Kryštof Kober z Koberšperku, jediný měšťanský direktor z pražské Malé Strany. Bylo mu nejméně 70. let a utíkat už nechtěl. Jeho život tak ukončil 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze meč kata Jana Mydláře. Sřátá hlava následně putovala na ochoz mostecké věže, odkud jí až po 10 letech sejmula saská a exulantská vojska. Kober, jehož rodina měla kořeny ve Slezsku, se tak stal jednou ze 27 obětí staroměstské exekuce. Jistě nikoli obětí z neznámějších, přesto mimořádně pozoruhodnou a zasluhující si přinejmenším moderní biografickou črtu.

V jedné ze strašidelných pražských povídek od Cyrila Merhauta si můžeme přečíst poutavý příběh z Malé Strany. Začíná jarního dne roku 1608 návštěvou „kmoťříčka“ Jana Kocína z Kocínětu¹ a jeho známého, hodináře, u Koberů. Přinesl s sebou dědictví po své známé, skvostné hodiny, dílo onoho hodináře, které paní odkázala za různé právní rady Koberovi, i když je chtěl koupit kupříkladu i Vilém Slavata. Zatímco hodinář záhy odešel, Kocín s rodinou poseděl a porozprávěl. Bavili se o současném dění a o tom, že by se měl Kober stát defenzorem víry i škol. To potvrdil, ale nadšený z toho prý nebyl, jelikož mu dorůstaly děti, měl spoustu práce v úřadě (puchalterii/tičtárně), se svými dvěma živnostmi, a navíc nedávno v Košířích koupil vinici. Raději by se věnoval četbě a studiu – byla to chvíle, co si přepsal dílo právníka Viktorína Kornela ze Všehrd.² O rok později byl vydán Majestát, za další rok ale zesnul Kocín a Kober jako by osiřel.

1 Jan Kocín z Kocínětu (1543–1610), písecký rodák, posléze malostranský měšťan, právník a humanistický literát, blízký spolupracovník Daniela Adama z Veleslavína. Stručný biogram viz *Ottův slovník naučný* 14, Praha 1899, s. 478–479. Zvláště však nejnověji Lucie STORCHOVÁ (ed.), *Companion to Central and Eastern European Humanism. Vol. 2. The Czech lands. Part 1. A–L*, Berlin 2020, s. 634–644.

2 Viktorín Kornel ze Všehrd byl významným českým právníkem a univerzitním profesorem. Jeho hlavním dílem je spis *O právech, o studích i o dskách země české knihy devatery*. Srovnaj Václav VANĚČEK, *Mistr Viktorín Cornelius ze Všehrd (ca 1460–1520) a další vývoj českého právnictví*, Praha 1960.

Čtenář je následně obratem přenesen až ke staroměstské exekuci, po níž byla Koberova hlava zavěšena na mosteckou věž. Tři dny po exekuci navštívil vdovu kněz Jan Rosacius, aby jí vyřídil poslední manželův pozdrav. Vyprávěl jí pak, že její muž byl nejstarší z měšťanských direktorů, měl mezi nimi přední slovo a ostatní před popravou těšil. Po návštěvě zamířil k husitskému kostelíku pod Petřín, kde byl čerstvý hrob Koberova bezhlavého těla. Zde se Rosacius pomodlil.

Vyprávění pokračuje událostí z března roku 1622. Strážníci v Újezdské bráně³ tehdy na obloze pozorovali podivný úkaz v podobě malého, bědujícího dítěte. Když zmizel, začali si povídat o různých podivnostech. Mimo jiné i o bezhlavém jezdcí, který se měl kolem půlnoci pohybovat kolem husitského kostelíka, Petřína, Strahova a po malostranských ulicích. Prý to byl duch loni popraveného malostranského měšťana. Nejstarší z jeho synů, Kryštof, se zanedlouho oženil, další dva konvertovali, Prudencie se vdala a stala se z ní Kateřina.

Jen vdova trvala na své původní víře a být jí byla po konfiskacích ponechána polovina domu, musela jej prodat a odejít. Setkala se však s překážkou u úředníků, kteří odmítli prodej zaknihovat. Jedním z těchto byrokratů byl i Daniel Basilius z Deutschenberka,⁴ k němuž se v rozhovoru na začátku povídky také stočila řeč. Vdova nepochodila ani u knížete Lichtenštejna, muže s kamenným srdcem. Nemohla pak v noci zamhouřit oka, nespala tehdy ale ani Basilius. Dival se z okna a náhle spatřil bezhlavého jezdce. Pohyboval se po různých místech, až nakonec zaklepal na okno v obydlí knížete Karla z Lichtenštejna a poté odjel směrem k mostecké věži, kde stále k nebi trčela Koberova hlava. Druhého dne – psalo se již 12. února 1627 – byl Lichtenštejn ve svém příbytku nalezen bez známek života. Paní Anežka zanedlouho odešla do ciziny, její děti a vnoučata zůstaly v Praze. V exilu se dověděla, že i hlavu jejího muže sejmuli a pohřbili Sasové a čeští emigranti, stejně jako to, že hřbitov u petřínského kostelíka byl zrušen karmelitány, přeměněn na vinici a kosti z něj přeneseny na nový hřbitov u kostela sv. Jana Křtitele na Břehu. Staříčká paní zatoužila vrátit se do vlasti a složit své kosti poblíž svého chotě. Napsala tehdy na radu přátel dopis mladému králi Ferdinandovi (III.) s prosbou, aby v zemi mohl dožít. O dva měsíce později, začátkem srpna 1635, dostala nemilosrdnou odpověď. Ať změní do čtyř týdnů svou víru, pokud ne, musí odejít. A tak opět odjela ze své rodné země a v Praze se znovu začal zjevovat bezhlavý jezdec. Leč v jednom zapadlém domku poblíž Pražského hradu se tehdy začali tajně scházet vinaři i jiní lidé a pod vedením predikanta se starali o to, aby víra jejich a jejich předků neupadla v zapomnění.⁵

Fikce? Autorská licence? Jen částečně. Odmyslíme-li si existenci nadpřirozené bytosti, mohl se reálný příběh odehrát velmi podobně. Merhout totiž nebyl jen spisovatelem, ale také zapáleným malostranským badatelem, který levobřežnímu pražskému městu věnoval nejednu vlastivědnou studii, opřenou o poctivý archivní výzkum. I v povídce se vedle skutečných postav objevují odkazy na stále existující pramenné dokumenty, jakým je třeba dopis paní Koberové mladému panovníkovi. Podobným způsobem, jak to udělal

Merhout, by ostatně bylo možno pojednat příběh kterékoli z obětí staroměstské exekuce. Některé by vydaly na román. Kryštofa Kobera si zvolil z prostého důvodu – byl jediným z těch, kteří pocházeli z „jeho“ Malé Strany. Mezi odsouzenými skutečně patřil k nejstarším a významnou roli sehrál již při jednáních o Majestát. Byl nejen předním malostranským měšťanem a radním, ale i stavovským direktorem, mužem, požívajícím obecný respekt pro své šediny i svou rozvážnost.⁶

Dosavadní literatura se shoduje, že Koberové (též Kobrové či Khoberové) z Koberšperku (též Koberberku) pocházeli odněkud ze Slezska.⁷ Někteří autoři k tomu dodávali, že se řadili mezi rytíře, což ale skutečnosti neodpovídalo, šlo jen o erbovní měšťany, sice s urozeným přídomkem, ale nadále ukotvené v městském stavu. Kdo byl prvním Koborem v Čechách, potažmo v Praze na Malé Straně, není jisté. Kolem roku 1577 měl být sekretářem v německé expedici české dvorské kanceláře David Kober z Koberšperku, s nímž se snažili udržovat dobré vztahy i dolnolučičtí stavové.⁸ Přibližně ve stejnou dobu snad přitom v Kutné Hoře jako mincovní písař působil Zikmund Kober, jenž se následně přestěhoval do Prahy a pracoval v účtárně české komory, než roku 1589 zemřel.⁹ Do třetice je zde Jakub Kober z Koberšperku, který v červenci 1585 opustil město Kladsko, kde tehdy dostal zachovací list, a jen o 10 dní později získal městské právo na Novém Městě pražském.¹⁰ To je bohužel současně vše, co o této trojici víme. Kdo z nich, pokud vůbec kdo, byl otcem pozdějšího stavovského direktora?

Novoměstského Kobera z těchto úvah můžeme s největší pravděpodobností vynechat, jelikož do Prahy přicházel ve stejné době, kdy je již Kryštof doložen na Malé Straně. Důležitá je ovšem zmínka o jeho kladském dokumentu, který by mohl pomoci upřesnit původ Koberů. Kladsko se Slezskem totiž v obecném povědomí splývá dodnes. Pak tu jsou dva rudolfinští úředníci – jeden v české dvorské kanceláři, druhý v české komoře, navíc přímo v účtárně, v níž řádku let působil také Kryštof Kober. Předpoklad, že ono místo zdědil po otci, nemůže být automatický, jakkoli je na první pohled nápadný. Včetně onoho úmrtí kolem roku 1589, odkdy se v cisařských službách začíná objevovat Kryštof. Snad se do budoucna podaří nalézt autentické zdroje, které genealogii prvních českých Koberů propojí. Dodejme jen, že s erbovníkem predikátem „z Koberšperku“ tedy disponovali již nejpozději od roku 1577, a to patrně ve více rodových liniích.

C. Merhout, bohužel bez udání zdroje, tvrdí, že Kryštof Kober z Koberšperku měl podíl na jednáních o Českou konfesi kolem roku 1575.¹¹ I pokud by jeho tehdejší roli přecenil, šlo o příliš poctivého badatele na to, aby si jeho postavu k uvedenému roku vymyslel bez opory v písemných pramenech, které v případě Malé Strany dlouhá léta studoval. Můžeme proto právem předpokládat, že se Kober narodil nejpozději v polovině 16. století, snad dokonce již v jeho 40. letech. Korespondovaly by s tím zmínky o Koberově stařeckém

6 Karel HRDINA (ed.), *Pavel Jeřín z Bezdězí. Posmrtná paměť*, Praha 1938, s. 28.

7 Jakub MALÝ, *Vlastenský slovník historický*, Praha 1877, s. 352; *Ottův slovník naučný* 14, Praha 1899, s. 40; či nověji Oldřiška JANDOVÁ, *Rod protestantského direktora Kryštofa Kobera z Koberšperku po Bílé hoře*, Listy genealogické a heraldické 12, 1971, s. 7.

8 Luděk BŘEZINA, *Mezi králem a stavy. Dolnolučické zemské fojstství na prahu novověku (1490–1620)*, Praha 2016, s. 213.

9 *Ottův slovník naučný* 14, s. 40.

10 Jaroslava MENDELOVÁ (ed.), *Libri civitatis VI. Knihy měšťanských práv na Novém Městě pražském 1582–1657*, Praha – Ústí nad Labem 2012.

11 Cyril MERHOUT, *Malá Strana za starodávna*, Praha 1938, s. 118.

3 Újezdská brána (zvaná též Kartouzská) byla součástí středověkého opevnění Malé Strany. Stávala na spodním konci Hladové zdi, ve druhé polovině 19. století zanikla.

4 Daniel Basilius z Deutschenberka byl rodákem z Horních Uher, tj. dnešního Slovenska, ale studoval na pražské univerzitě a v době děje povídky působil jako kantor malostranské městské školy. V roce 1615 byl jmenován mezi pražské profesory, přednášel zvláště matematiku. Monograficky Eva FRIMMOVÁ, *Daniel Basilius (1585–1628). Život a dílo*, Bratislava 1997.

5 Cyril MERHOUT, *Duch Kryštofa Kobera z Koberšperku*, in: *týž, Strašidelné příběhy města pražského*, Praha 1990, s. 73–82.

věku v době stavovského povstání a s tím související přednosti při jednáních městského stavu. Za druhé, není sporu o tom, že Kober náležel do humanistické skupiny kolem Daniela Adama z Veleslavína,¹² společně s Janem Kocínem z Kocinětu, Vítem Flavinem z Rottenfeldu a Pavlem Vinklerem z Hutenoova, což byli všechno jeho vrstevníci narození ve 40. letech. Sotva se s nimi potkal jinde než na pražské univerzitě během svých studií a sotva studoval něco jiného než práva, byl-li mu tak blízký Kocín a pracoval-li následně v úřadu desk zemských, kde právníky preferovali. Připomeňme v této souvislosti, co si podle Merhouta přepsal k četbě a studiu: právníké dílo Viktorina Kornela ze Všehrd.

Z dějinné anonymity Kryštof Kober vystoupil roku 1585, kdy za 1 600 kop grošů (snad míšeňských) koupil reprezentativní právovárečný dům na jižní straně Malostranského náměstí i s pivovarem. Dnes se jedná o dům čp. 266 zvaný u U Glubiců (Globiců, tj. Globiců z Bučina). Na Malé Straně tehdy právě vrcholila renesanční architektonická proměna jejího prostoru, město bylo jedno velké staveniště a ani Kober stranou stavební ruchu nezůstal. Zmíněný dům poté vlastnil více než 20 let, během nichž z něj vytvořil velkolepou měšťanskou rezidenci, která sice nemohla konkurovat stavbám typu Smiřického paláce na protější straně náměstí, nicméně, kolemjdoucí nenechávala na pochybách, že zde bydlí přední pražský patricij. Pro nás je dnes štěstím, že se renesanční hmota domu dochovala v takřka intaktní podobě, takže jeho případný návštěvník se po překročení prahu snadno přenese, navzdory několika nevhodným zásahům, do dob, kdy jím vládl Kryštof Kober z Koberšperku. Kober svůj dům zvýšil o nové podlaží a zřejmě i rozšířil o trakt podlouhý. Dílem jeho zakázky se stala také klenutá, štuky zdobená ústřední síň v přízemí, jež měla kdysi patřit mezi největší pražské mázhauzy. Štuková i jiná výzdoba byly rovněž na vysoké úrovni. Abychom pochopili, nakolik a s jakým citem si dal Kryštof Kober na domě záležet, stačí uvést, že jej počátkem 17. století prodal za více než trojnásobek pořizovací ceny, a to příslušníkovi nikoli městského, ani rytířského, nýbrž panského stavu.¹³

Byl-li Kryštof synem Zikmundovým, jenž zemřel koncem 80. let, jistě po něm nějaké prostředky zdědil. Služba v císařském úředním aparátu na nižších kancelářských pozicích Koberovi také zajišťovala pravidelný příjem, nikoli zbohatnutí. Budeme však ještě svědky toho, jak se mladí, nezámožní muži stávali movitými majiteli i několika pražských domů a dalších nemovitostí – díky sňatku. Není známo, kdy se Kryštof Kober oženil, ani zda měl více manželek a zda kolem roku 1585 nebyl vdovcem. Víme ovšem, že jeho choti se stala Anežka, o generaci mladší dcera jeho dobrého známého Víta Flavína z Rottenfeldu. Flavin nebyl jen (zpočátku) malostranským měšťanem, ale i písařem komorního soudu, jehož kariéra se v 80. letech 16. století zastavila na funkci českého místosudího, povýšeného do rytířského stavu a vlastního drobný rytířský statek na Litoměřicku.¹⁴ Místosudí byl člověkem, který si musel s ohledem na svůj stav vybudovat dostatečně důstojné sídlo v Praze, na niž vysoká funkce svého držitele vázala. Hned vedle malostranské radnice se tak do renesanční podoby proměnily dva starší domy, které Flavinův vnuk později stavebně propojil v jeden, zvaný podle někdejšího majitele U Flavinů (ve zkomolené

podobě U Splavínů, čp. 36),¹⁵ dodnes jeden z nejkrásnějších na Malé Straně. Flavin byl výjimečný boháč, který věno své dcery určitě neodbyl. Možná svému příteli a zeti, přitom snad jen o pár let mladšímu vrstevníkovi, pomohl i k zajímavému místu ve dvorských úřadech?

Rovněž Anežka Koberová z Rottenfeldu byla mimořádně zajímavou postavou. Tomu, že i ji učený otec poskytl na tehdejší ženu nadstandardní vzdělání, můžeme věřit, měl-li ji chválit sám Daniel Adam z Veleslavína.¹⁶ C. Merhout zaznamenal dobovou anekdotu, podle níž ale ani Anežka Koberová nebyla ušetřena pomluv. Manžel jí pak musel hájit při stání v české komoře, že není žádná klepna, která by se toulala po městě a vyhledávala společenské drby, naopak, tvrdil, že takoví lidé jí byli cizí. Pomluvu proti ní přitom měl vznést vzdálený příbuzný, jehož rodina nebyla z Anežčina sňatku s Kryštofem nijak nadšená a dostávala se s Koberovými do vzájemných rozmišek.¹⁷ Naproti tomu, vztah Anežky a Kryštofa Koberových byl přes větší věkový rozdíl zřejmě velmi harmonický, jistě i díky společným intelektuálním zájmům. Děti se jim postupně narodilo několik a dospělého věku se dožili synové Jan, Kryštof ml. a Adam a dcera Prudencie. Dceřino křestní jméno bylo velmi neobvyklé, v překladu z latiny znamenalo rozvážná, prozíravá, ale také moudrá či opatrná. Rodiče si jistě přáli takovou dceru mít. Obezřetný a prozíravý byl ovšem i její otec, který ženě Anežce a dětem na svém domě ještě před vypuknutím stavovského povstání připsal tak vysoký podíl, že z nich v podstatě udělal jeho majitele a ze sebe pouhého uživatele.¹⁸ Přes manželku Anežku byl Kryštof Kober spřízněn s Janem Kechlem z Hollensteinu, mj. malostranským radním z období falcké vlády a pobělohorským exulantem.¹⁹ Měl s ním ovšem úzce spolupracovat již v době kolem jednání o Majestát.

Od roku 1588²⁰ se Kryštof Kober z Koberšperka připomíná jako ingrosátor (ingrosista) menších desk zemských, tedy úřadu, který spadl do kompetence místosudího, tehdy Víta Flavína z Rottenfeldu. Těžko si představit takovou shodu pouhých náhod. Flavin svému zeti pracovní místo nepochybně zařídil, i kdyby jen poukazem na to, že se v úřadě právě uvolnila pozice, a následnou přímlovou. Jako místosudí jej snad ale mohl přijmout i sám. Ingrosátor náležel do komplikovaného a hierarchicky striktně určeného systému raně novověké byrokracie. Jeho hlavní úkol představovalo vyhotovování čistopisů na základě schváleného konceptu.²¹ Předpokládalo to, že pracovník bude velmi kvalitně, ba kaligraficky ovládat písmo. U mnohých z nich se navíc jednalo jen o jakousi startovní pozici, z níž postupovali dále, třeba až k funkcím sekretářů, nebo dokonce místopisařů a místosudích. Koberův tchán Flavin zemřel v roce 1595. Jen o rok dříve je Kober naposledy doložen jako ingrosátor.²² Mlčení pramenů samozřejmě ještě nemusí znamenat, že

15 J. DOKTOROVÁ, *Malostranské náměstí*, s. 236–237.

16 C. MERHOUT, *Malá Strana*, s. 118.

17 Cyril MERHOUT, *Malostranské lásky a manželství*, Praha 1940, s. 52.

18 Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I*, Praha 1882, s. 270. Mělo jít o částky 5000 a 4800 kop grošů míšeňských. Je otázkou, zda tím nebyly myšleny domy oba, protože konfiskaci nepropadl ani jeden.

19 Petra BIŠKOVÁ, *Malostranské radní elity na přelomu 16. a 17. století*, in: *Pražské městské elity středověku a raného novověku (=Documenta Pragensia XXII)*, Praha 2004, s. 113–114.

20 Shodují se na tom *Ottův slovník naučný 14*, s. 40 i J. MALÝ, *Vlastenský slovník*, s. 352.

21 Karel STLOUKAL, *Česká kancelář dvorská 1599–1608: Pokus z moderní diplomatiky*, Praha 1931, s. 65.

22 *Ottův slovník naučný 14*, s. 40 i J. MALÝ, *Vlastenský slovník*, s. 352.

12 O Veleslavínovi např. Milan KOPECKÝ, *Daniel Adam z Veleslavína*, Praha 1962.

13 Jana DOKTOROVÁ, *Malostranské náměstí v Praze (1400–1750). Metamorfózy veřejného prostoru a jejich hybatelé*, in: *Radnice, rynek a tržiště. Místa setkávání, obchodu a reprezentace ve středověkých a raně novověkých městech (=Documenta Pragensia. Supplementa VIII)*, eds. Kateřina Jiřová – Jan Hrdina, Praha – Ústí nad Labem – Dolní Břežany 2017, s. 235–236.

14 Martin HOLÝ, *Ve službách slechty. Vychovatelé nobility z českých zemí (1500–1620)*, Praha 2011, s. 229.

v úřadu desk zemských v tu dobu svůj pracovní poměr ukončil, jen chybějí doklady, které by jí i v následujících letech potvrdily.

Na druhou stranu, totéž platí pro jeho přesun do jiného zemského úřadu, na jinou pozici. V účetně neboli puchalterii české dvorské komory je doložen od roku 1601,²³ ale mohl do ní také nastoupit už dříve. Novým Kryštofovým pracovním oborem se na každý pád staly finance. Jako účetní musel kontrolovat dodaná vyúčtování státních zakázek, což byla práce náročná a nevděčná. Úřady se tehdy jako dnes snažili obejít mnozí a v předkládaných finančních elaborátech bývaly nejen mezery, ale běžně i záměrná pochybení. Kvalifikované účetní koneckonců nepotřeboval jen stát, ale i pozemkové vrchnosti s rozrůstajícím se vlastním byrokratickým aparátem. Defraudantů bylo přesto víc než dost.²⁴ Kryštof Kober byl nyní jedním z těch, kdo měl machinacím s erárními finančními prostředky pečlivou kontrolou účtů bránit. A na této pozici snad zůstal až do třetí pražské defenestrace.²⁵

Může překvapit, že muž Koberových kvalit, jmění a adekvátního věku nesehrál významnější roli v komunální politice svého města, tj. Malé Strany. Jejím primasem se nikdy nestal a v městské radě jako konšel zasedal jen v letech 1600–1603.²⁶ O příčinách bychom se opět mohli pouze dohadovat, ale od jiných úředníků té doby velmi dobře známe odmítání a rezignace na vykonávané funkce z důvodu přetížení, ba přepracování. Pohled na uvedená data jako by naznačoval, že Kober zpočátku, kdy v účetně začínal, zájem o městskou správu ještě jevil, nicméně záhy zjistil, že mu příliš mnoho volného času nezbyvá, když se ještě přitom chtěl věnovat své rodině.

V roce 1606 se s ní Kryštof Kober možná stěhoval. Nebo aspoň stěhoval část svých věcí. Sotva dostavěný reprezentativní dům na Malostranském náměstí prodal hejtmanovi Prácheňského kraje, císařskému radovi a nalžovskému pánovi Fridrichovi Švihovskému z Rýzemberka. Možná jej přesvědčila astronomická částka, 5500 kop grošů mišeňských, již kupec nabídl.²⁷ Pokud tedy Kryštof Kober v tomto domě vůbec kdy bydlel. Vlastnil totiž ještě další dva malostranské domy, oba v dnešní Mostecké ulici. Bylo tomu právě sedm let, co koupil za 2 500 kop dům se šenkem blíže pražskému mostu čp. 48, a to od dobrovického pána Henryka z Valdštejna, známého šlechtického učenice.²⁸ Ani tady ale patrně nikdy nebydlel. Jeho dlouhodobou adresou, ne-li trvalou, se ukazuje být druhý dům v Mostecké ulici, blíže Malostranskému náměstí čp. 273.²⁹ Šlo o obrovskou, protáhlou nemovitost, jejíž parcela se tehdy měla táhnout až k současnému Maltézskému náměstí. V tomto domě měl Kryštof svou jistě na současné poměry úžasnou knihovnu, která se bohužel jako celek nezachovala, ale její jednotliviny dnes schraňuje Národní muzeum

a také knihovna premonstrátského Strahovského kláštera.³⁰ Původně v ní měly být třeba opis starých letopisů českých, městské zákoníky či různé viniční řády.³¹ Pro doplnění výčtu majetku Kryštofa Kobera a jeho ženy dodejme, že jim patřila zdi obehnaná vinice v Šareckém údolí, k níž náležel viniční lis s obytným stavením.³² Ve druhém malostranském domě tak mohl provozovat šenk s vlastní vinařskou produkcí.

Do obecného povědomí se Kryštof Kober z Koberšperka zapsal roku 1609, kdy vrcholil nátlak evangelických stavů na Rudolfa II., aby jim povolil svobodu vyznání a vydal kýžený dokument. Měl tehdy dokonce patřit k nejbojovnějším členům městského stavu³³ a spolupracovat zvláště se svým vzdáleným příbuzným Janem Kechlem z Hollensteina.³⁴ Začátkem února 1609 na stavovském sněmu nejvyšší purkrabí oznámil, že císař od delegátů strany podobojí právě převzal text České konfese. Jinak se ale o ničem nejednalo. Strana podobojí se následně sešla v Zelené světnici Pražského hradu, kde si podle Viléma Slavaty slovo jménem měst vzal Kober a oznámil, že městům se nově činí dříve nebyvalé překážky. Měšťané z toho prý ovšem nevinili císaře, nebo dokonce stavy, ale jiné osoby. Tak kupříkladu hned zitéjšího se měli dostavit k jednání na Staroměstskou radnici. Kober jménem měst požádal o radu, jak se mají měšťtí zástupci zachovat. Současně požádal i o to, aby také města byla připojena k České konfesi. Evangelický předák Štěpán Jiří ze Šternberka jim pak po poradě vyšších stavů doporučil, aby na radnici přišli, protože šlo o předvolání císařovým jménem. Stalo se. Na radnici druhého dne ráno (6. února) staroměstský primas Jiří Heideus předvolaným sdělil, že katolíci páni chtějí, aby se nekatořici řídili kompakťaty, a ne českou konfesi. Na což prý Kober neohroženě odpověděl, že většina obyvatel pražských i jiných královských měst se hlásí právě k České konfesi. Nato si katolický exponent Heideus vyžádal podpisy těch, kteří to prohlašovali, a když podepsali, výhrůžně jim sdělil, že se uvidí, co jim tato jejich vzpoura do budoucna přinese.³⁵ Do budoucna jejich vzpoura prozatím přinesla Rudolfův majestát. A Kryštofu Koberovi poprvé post stavovského direktora. V direktoriu byl jediným malostranským zástupcem, vedle pěti staroměstských (mj. Martin Fruwein či Nathanael Vodňanský z Uračova), dvou novoměstských (jedním z nich byl Valentin Kochan z Prachové) jednoho domažlického a jednoho klatovského.³⁶ Sám Kober však měl spíše prosazovat spojenectví s opoziční šlechtou než vlastní zájmy měst.³⁷

V souvislosti s jednáním o Majestát a o konfirmaci České konfese se dostáváme k otázce, jakého byl Kryštof Kober z Koberšperka vyznání. V literatuře, i té nejnovější, se hovoří o jeho příslušnosti k Jednotě bratrské.³⁸ Zásadním pramenem, který by problematiku

23 Ottův slovník naučný 14, s. 40.

24 Defraudacemi „proslul“ zvláště rod Malovců. Viz např. Matěj NOVOTNÝ, *Vilém Malovec z Malovic. Mecenáš a defraudant*, Východočeský sborník historický 15, 2008, s. 127–164.

25 Josef JIREČEK (ed.), *Paměti nejvyššího kancléře Království českého Viléma hraběte Slavaty I. 1608–1609, pak 1618–1619*, Praha 1866, s. 195 (jako puchalter zachycen 1609); *Ottův slovník naučný* 14, s. 40 („účetním“ údajem 1601–1620) a K. HRDINA (ed.), *Pavel Jeřm z Bezdězí*, s. 28 (císařský puchalter, bez datace).

26 Petra BIŠKOVÁ, *Městská rada na Malé Straně v letech 1547–1650*, Documenta Pragensia 21, 2002, s. 72.

27 J. DOKTOROVÁ, *Malostranské náměstí*, s. 235.

28 Václav LÍVA, *Studie o Praze pobělohorské III. Změny v domovním majetku a konfiskace*, Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy IX, 1935, s. 280.

29 O. JANDOVÁ, *Rod*, s. 5.

30 J. DOKTOROVÁ, *Malostranské náměstí*, s. 236.

31 C. MERHOUT, *Malá Strana*, s. 118.

32 Viz online: <http://usedlosti.ctmactika.net/us22.htm> [cit. 7. března 2021].

33 P. BIŠKOVÁ, *Městská rada*, s. 72.

34 P. BIŠKOVÁ, *Malostranské radni elity*, s. 114–115.

35 J. JIREČEK (ed.), *Paměti*, s. 197.

36 Tamtéž, s. 331. Srovnej též Antonín HAAS (ed.), *Menší fondy a sbírky různé provenience I. Parisova sbírka. Listiny a listy z let 1372–1794*, Praha 1959, s. 55–56: Kober je podepsán jako jeden ze 12 direktorů (zde na posledním místě) na dopise berníkům Litoměřického kraje ze začátku listopadu 1609, aby vybrané berně obratem odvedli nejvyšším berníkům, protože je potřeba vyplatit vojáky.

37 P. BIŠKOVÁ, *Městská rada*, s. 73.

38 Tamtéž, s. 72; Olga FEJTOVÁ, *Jednota bratrská v městech pražských v době předbělohorské a rejstřík členů pražského sboru*, Praha 2014, s. 26. Ovšem druhá autorka (Fejtová) podle všeho pouze vyšla z autorky

mohl vyřešit, je seznam pražských členů Jednoty, sepsaný v roce 1607 knězem Matoušem Konečným. Avšak ten neneviduje ani Kryštofa Kobera, ani jeho rodinu, i když jeho starší děti už dospívaly, nebo byly dospělé. Je opravdu možné, že by Kober unikl soupisu jen z toho důvodu, že se angažoval ve stavovské politice a pracoval v české komoře?³⁹ Domnívám se, že nikoli. Jak je navíc možné, že v roce 1602, po obnově svatojakubských mandátů (namiřeny proti pikartům, ve skutečnosti však proti Jednotě bratrské), byl malostranský radní písař Jan Kocín z Kocinětu perzekuován, zatímco Kober si uchoval své místo v konšelském sboru?⁴⁰ Přechtíme-li si pozorně to, co si zapsal rožmberský kronikář, naše pochybnosti se ještě zvýší. Právě v červenci, kdy se stavové dočkali Majestátu, jim Petr Vok z Rožmberka půjčil mnohatisícovou částku a Březan zdůraznil, že šlo v tomto případě o zástupce utrakvistických, tj. kališnických stavů. Tím, kdo si jejich jménem pro peníze na Třeboň přijel, nebyl nikdo jiný než v zacházení s penězi zběhlý Kryštof Kober z Koberšperka.⁴¹ Nejpádnější argument, vedoucí již téměř k jistotě, je ovšem ten poslední, z úplného závěru Koberova života. Zatímco na smrt odsouzeným členům Jednoty bratrské pobělohorská vláda znemožnila přítomnost kněze jejich víry, Kober přijímal svátost společně s dalšími kališníky od kněze Jana Rosacia Hofovského. A zatímco exekuoované příslušníky jiných denominací ve svém díle o jejich hořkém konci Rosacius odbyl jednou nebo dvěma větami, či úplným mlčením, Koberovi věnoval celou stať. Navíc, Kober jej měl požádat, aby osobně dohlédl na pravověrnost jeho synů. Sotva může být pochyb, že šlo o kališníka a že se Matouš Konečný nedopustil nedopatření, když jej do svého seznamu neuvvedl.

Po vypjatých letech 1609/1610 přišel pro Malostranské neméně dramatický rok 1611, kdy z první ruky čelili pasovskému vpádu. Bojovalo se v jejich ulicích, střílelo a pleno v jejich domech. Stavovské vojsko po krátkém boji couvlo a levobřežní pražská města zůstala v libovůli útočniců. Bohužel, postrádáme jakékoli informace o tehdejších osudech Kryštofa Kobera a jeho rodiny. Není pravděpodobné, že by postarší kultivovaný muž mohl čelit bezúspěšné soldatesce dobrodruha Vavřince Ramée, která svou kořist z Hradu, Hradčan a Malé Strany odvážela na bezpočet plně naložených vozů. Pasovský vpád Kobera jistě nevyšel levně. Alespoň nastávající léta byla klidnější. Možná až příliš, protože v nich nenacházíme o Koberovi žádné zmínky.

Pak ale přišel květen 1618 a s ním události, které bývalého stavovského direktora znovu přivedly do popředí tehdejšího dění. Stavové si na kolegu z Malé Strany rozpomenuli a obratem jej přijali do třicetičlenného direktoria podruhé.⁴² Kryštof Kober přes pokročilý věk hýřil aktivitou a ochotou cestovat. Už v červnu (1618) se vypravil společně s Linhartem Colonnou z Felsu a Oldřichem Gerštorfem z Gerštorfu do Dražďan k saskému kurfiřtovi, kterého nezastihli doma. Ale když se vévoda o jejich příjezdu dověděl, vrátil se do města, poskytl jim audienci a náležitě je pohostil. Konání českých stavů měl přitom schválit a slíbit jim i pomoc. Poslové se od něj ovšem také dověděli, že císařští

u něj již byli a obvinili je z rebelantství.⁴³ V srpnu příštího roku se Kober pro změnu vydal do Libochovic a Budyň nad Ohří. Direktori jej společně s Mikulášem z Bubna a Litic nařídili za komisaře, kteří měli obě panství, zkonfiskovaná nejvyššímu purkrabímu Adamovi ze Štemberka, předat Petrovi ze Švamberka.⁴⁴ A to Kober o pouhých pět dní dříve dostal ještě příkaz k tomu, aby společně s dalšími pěti pověřenými osobami přišel na Hrad do kunstkomořy, dal zinventovat všechny obrazy, šperky a nábytek, poptal se po kupcích, všechny nalezené věci zpeněžil a výtěžek odvedl do zemské pokladny.⁴⁵

Přidala se i další Koberova provinění v habsburských očích, jako podepsání a zpečetění konfederace či nákup stavy zkonfiskovaných církevních statků (1620). Šlo o majetky strahovského kláštera, břevnovského kláštera a svatovítského proboštství. Konkrétně o dvůr ležící přímo při Strahovském klášteře i s vinicí a pustou štěpnicí, k tomu se dvěma stodolami, ale především s mlýnem, pivovarem, polnostmi a také čtyřmi chalupníky ve Šteřovicích. Dále o polnosti u břevnovského kláštera, dvě krčmy, dva mlýny, z toho jeden v Šareckém údolí pod kostelem sv. Matěje, stejně jako o čtyři chalupníky na Podbabě. Vše dohromady koupili manželé Koberovi společně za 4820 kop grošů míšeňských, z nichž také většinu v krátkém čase odvedli. Po Bílé hoře museli vše pochopitelně vrátit původním majitelům.⁴⁶ Ale aspoň na krátkou chvíli si vyzkoušeli správu rozsáhlého hospodářství i to, jaké to je být vrchností vlastním poddaným.

V únoru 1621 byl Kober coby bývalý direktor, tudíž přední rebel, zatčen ve svém domě a odveden do vězení nejprve asi na malostranskou radnici.⁴⁷ Odsud pak putoval na Staroměstskou radnici, kde sdílel místnost s Maxmiliánem Hošťálkem z Javořice a Janem Šultyssem z Felsdorfu. Lichtenštejnova komise jej vyslyšela, obvinila z výše uvedených přečinů a odsoudila k trestu smrti stětím, i ke ztrátě cti a majetku. Nejvíce mu, zdá se, vedle funkce v direktoriu přitížila delegace do Saska.⁴⁸

Poslední okamžiky stavovského direktora z Malé Strany podrobně (byť opět s jistou dávkou licence) vylíčil kněz Jan Rosacius Hořovský. Kober měl na Rosaciovu otázku, zda uznává, že byl odsouzen spravedlivě, odpovědět, že byl do komisi většinou poslán od vyšších pánů direktorů a pokud šlo o důležitější věci, ty šly kolem něho. Po přijetí svátosti od Rosacia provedl řeč za sebe i za Šultyse a Hošťálka. Poděkoval v ní Bohu i knězi Rosaciovu a Boha prosil, aby za to Rosacia nějak obdaroval, když oni sami nemohli, jelikož jim po výpovědi před exekucí komisi všechno sebrali. Alespoň tedy dali pozhelnání Rosaciovým synům Janovi a Samuelovi, kteří tu byli s otcem přítomni. Kober šel na popravu po Jesseniovi. Mezi direktory z řad měšťanů byl nejstarší, a tak měl prý právo z nich nejvíce řečnit. Byl dobrý a statečně myslí, těšil i ostatní. Rosaciovu poděkoval na radnici a znovu i na popravišti, k čemuž přidal pozhelnání a onu prosbu, aby Rosacius dohlédl na pravověrnost jeho synů. Jeho manželce pak měl vzkázat, ať nehořekuje, ale těší se z Boží pomoci zde na zemi a poté na shledání v nebi. Připomenul slova jednoho z apoštolů, že do království nebeského je nutno přicházet skrze mnohá protiventství. Vzpomenul při tom na příklady proroků, apoštolů a mučedníků, včetně Husa a Jeronýma. Sebe a své

první (Bíškova).

39 O. FEJTOVÁ, *Jednota bratrská*, s. 44–45.

40 Tamtéž, s. 25–26.

41 Jaroslav PÁNEK (ed.), *Václav Březan. Životy posledních Rožmberků II*, Praha 1985, s. 606.

42 Josef JANÁČEK (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře. Historie česká. Od defenestrace k Bílé hoře*, Praha 1984, s. 46.

43 Tamtéž, s. 53.

44 Václav LÍVA (ed.), *Prameny k dějinám třicetileté války III. 1618–1625*, Praha 1951, s. 39.

45 Tamtéž, s. 38.

46 T. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 271.

47 C. MERHOUT, *Malá Strana*, s. 119.

48 T. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 270.

duhy v proslovu k nim přirovnal po vzoru sv. Ignáce k pšenici Boží, kterou nyní semelou zuby šelmy. Ať se všichni těší z toho, že z jejich krve poroste jejich církev. Když na něj zavolali, prohlásil, že již jde – ve jménu Božím a bez studu, protože věděl, že vedl dobrý boj, že zachoval svou víru a že svůj životní běh zakončil. Společně s Rosaciem odříkal modlitbu, po cestě na popraviště každému požehnal. Svlékl se, poklekl, poručil duši Bohu a požádal jej o smilování a o přivedení do jeho království.⁴⁹

Koberovu hlavu odvezli katovi pacholci ke Staroměstské mostecké věži a společně s dalšími 11 upevnili na věžní ochoz. Že patřila k těm, které hleděly směrem k Malé Straně a Pražskému hradu, asi není potřeba dodávat. Kde bylo pohřbeno Koberovo bezhlavé tělo, s jistotou nevíme. C. Merhout spekuloval, že se tak mohlo stát v kostele sv. Vavřince pod Petřínem, zrušeném za josefinských reforem.⁵⁰ V nedávné době o tomto stavotánku vznikla samostatná práce, ale potvrdit Merhoutovu domněnku nedokázala.⁵¹ Koberův majetek byl zkonfiskován,⁵² kdyby vše již dávno nepatřilo jeho ženě a dětem.

Pobělohorské osudy a genealogie Koberů z Koberšperku jsou přebohaté a spletité a pokračují do dnešních dnů. Kryštofova vdova Anežka v roce 1628 odešla ze země, protože odmítla přijmout katolickou víru. Usídlila se v Sasku. Ještě předtím však předala část svého jmění, které jí dosud zbývalo, svým synům Adamovi a Janovi a dceři Prudencii (nyní již přejmenované na Kateřinu!) Kormošově. Ovšem, zatím jen k užívání, právoplatnými majiteli se měli stát až po její smrti. V roce 1635 se chtěla přijet podívat na návštěvu a skutečně požádala o svolení krále Ferdinanda III. Zřejmě je dostala a začátkem léta uvedeného roku mezi svými pobývala. Protože již byla stará a stihána stařeckými neduhy, žádala o možnost v zemi dožít, dostala však striktní příkaz do čtyř neděl konvertovat, nebo odejít. Jak to s ní bylo dále, není známo.

Adam, Jan i Prudencie/Kateřina katolickou víru přijali, o Kryštofovi chybí zmínky. Adam žil na Starém Městě pražském, kde si zakoupil prostorný dům, oženil se a zplodil syna Adama Kryštofa Aloise, který měl děti nejméně šest. Přesto již koncem 17. století stopy po této rodové větvi mizí. Jan Kober založil druhou, mladší linii. I on se stal měšťanem Starého Města pražského, kde se propracoval až do radního sboru. Zemřel někdy po červenci 1650. Jeho manželkou byla šlechtična Anna Alžběta, rozená Čejková z Olbramovic, s níž měl čtyři syny. Po Janově smrti se vdova provdala podruhé, a to za uznávaného právníka Jana Valeriána Neumanna z Puchholce, který sice pocházel z Domažlic, ale v Praze udělal velkou kariéru. Zemřela roku 1668 ve věku 60 let. Vlastnila celou řadu nemovitostí, kromě domu a vinic v Praze i domy a vinice v Mělníce, kde patřila k největším vinařským podnikatelům.⁵³ Její syn z prvního manželství Jan Kryštof Kober vystudoval práva a v 60. letech 17. století se usadil v Lounech, kde byl výraznou

postavou a zámožným mužem, nicméně roku 1680 tu podlehl moru. Ostatní děti Jana a Anny Alžběty žily v Praze.⁵⁴

Kryštof Kober of Koberšperk († 1621). An estate director and a Lesser-Town burgher with Silesian roots

(Summary)

The following biography will discuss one of the burgher directors, who paid for his participation in the Bohemian Revolt with his life during the Old Town execution in 1621. He apparently had Silesian roots, but he lived his life in Lesser Town, where he belonged to the most important townspeople in terms of property and social influence. He played an important role not only in the years of 1618–1620, but also during the negotiations for Rudolf's majesty in 1609. Professional literature has paid him minimal attention so far and has left quite a few blank spaces and, unfortunately, errors and inaccuracies in his biography.

Doc. PhDr. Jan Kilián, Ph.D.
Univerzita Hradec Králové
jankilian@email.cz

49 *Historie o těžkých protivěšních církvě české. S připojením historie o persekuci Valdenských roku 1655 stá-
le a Jana Rosacia Koruny neuvadlé mučedníků Božích Českých*, Praha 1902, s. 328, 335, 363–367.

50 C. MERHOUT, *Malá Strana*, s. 119.

51 Monika BĚLOHLÁVKOVÁ, *Bývalý kostel sv. Vavřince pod Petřínem na Malé Straně v Praze*, Bakalářská práce Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy, Praha 2010.

52 Národní archiv, Stará manipulace, inv. č. 660, sign. C 215/K 47, č. kart. 425 – konfiskace.

53 Jan KILIÁN, *Město ve válce, válka ve městě. Mělník 1618–1648*, České Budějovice 2008, s. 65 a týž, *Pražští majitelé mělnických vinic v 17. století*, in: *Dobrou chuť, velkoměsto (=Documenta Pragensia 25)*, 2007, s. 218–220.

54 Podrobně O. JANDOVÁ, *Rod*.